

Toni Morrison

Caz

Türkçesi: Nihal Yeğınobalı

Roman

Sesin adıym ben
ve adın sesi
Harfin imgesiyim
ve bölünmenin işareti.

“The Thunder Perfect Mind”
[Gökgürültüsü, Üstün Zihin]
Nag Hammadi Kütüphanesi

Ihh, biliyorum o kadını. Lenox Caddesi'nde, bir sürü kuşla birlikte yaşardı. Kocasını da biliyorum. On sekiz yaşında bir kıza derin mi derin, akıl sır ermez bir karasevdayla tutulmuştu; bu sevda yüzünden öyle hüzünlenmiş öyle mutlu olmuştu ki sırf bu duygu bitmesin diye tutmuş kızı vurmuştu. Sonra bu kadın, adı Violet, kızı görmek için cenazeye gidip o ölü yüzü kesmeye kalkışınca oradakiler onu yere yıkıp kiliseden attılar. O da koşup gitti bütün o karların arasından; evine vardığı zaman da kuşları kafeslerinden çıkardı, uçup gitsinler ya da donup ölsünler diye, pencereden dışarı salıverdi; "Seni seviyorum," demesini bilen papağanı bile...

Koştuğu sokakların karı rüzgârla öyle bir tozutuyordu ki ayak izi tutmuyordu, bu yüzden onun Lenox Caddesi'nin tam olarak neresinde oturduğunu bir süre kimse bilmedi. Ama, tıpkı benim gibi, kim olduğunu, ondan başkasının olamayacağını biliyorlardı; çünkü kızı vuranın kocası Joe Trace olduğundan haberdarlardı. Joe Trace'den şikâyetçi olan çıkmadı, çünkü bu işi yaptığını gözleriyle gören yoktu, ölen kızın teyzesi de, bir işe yaramayacağını bildiğinden, beceriksiz avukatlarla alaycı polislere para kaptırmak istemiyordu. Hem zaten yeğenini öldüren adamın bütün gün ağladığını öğrenmişti ki onun ve Violet'in gözünde bu, hapse atılmak kadar kötüydü.

Neden olduğu acılara karşın Violet'in adı, Salem Kadınlar Kulübü'nün ocak ayı toplantısında yardıma muhtaç kimseler listesine alındıysa da veto yedi; çünkü artık ona paranın değil, ancak duanın yardımını dokunurdu; ne de olsa başında (kendine acımayı bırakırsa) sağlam sayılabilecek bir kocası vardı, ayrıca 134. Cadde'de oturan çocuklu bir ailenin evleri yanıp kül olmuştu. Kulüp, yangınezde ailenin yardımına koşmak üzere seferber oldu; Violet'i de, sorununun ne olduğunu, nasıl düzeltilebileceğini düşünüp bulsun diye kendi başına bıraktılar.

Sıskacıktır bu Violet; cenazeyi duman ettiğinde ellisindeydi ama hâlâ alımlıydı. Kiliseden atılınca –rezillik falan– bu işin peşini bırakacağı sanılabilirdi ama öyle olmadı. Violet kocası Joe'yu cezalandırmak için bir sevgili bulup onu kendi evine almayı hesap edecek kadar hınzır ve albeniliydi. Böylelikle Joe'nun göz yaşlarını silip kendisini az da olsa tatmin edebileceğini düşünüyordu. Sonuç alabilirdi belki, gelgelelim kendi canlarına kıymış olan kimselerin çocuklarını memnun etmesi zordur ve “Beni kimse sevmiyor çünkü aslında yokum,” inancına kapılmak için fırsat kollar gibidirler.

Hem zaten Joe'nun Violet'e de erkek arkadaşına da aldırđıęı yoktu. Sonunda adam kendiliğinden mi gitti, yoksa Violet mi sepetledi, orasını bilemeyeceğim. Belki de adamcağız zaman içinde, yan odadaki kırık kalpli Joe'ya duyduğu şefkatle karşılaştırıldığında Violet'in becerilerinin sönük kaldığını düşünmeye başlamıştı. Her neyse, bu saçmalığın iki hafta bile sürmediğinden adım gibi eminim. Violet'in bundan sonraki tasarısı –yeniden kocasına gönül vermek– daha doğru dürüst gerçekleşmeye fırsat bulamadan sarsıntı geçirecekti. Violet Joe'nun mendillerini yıkayıp önüne yemek koymaktan öte bir şey beceremiyordu. Zehirli bir sessizlik odaların içinde kocaman bir balık ağı gibi dalgalanıyor, bu ağı, haykırıp yakınarak yalnızca Violet yırtıyordu. Joe'nun gün boyu süren uyuşukluğu ve her ikisinin kaygıyla geçen geceleri, sonunda Violet'i yıpratmış olsa gerek. Hal böyleyken, o da

kaymak gibi yüzünü kesmeye kalktığı on sekiz yaşındaki kızı sevmeye, yani hakkında bir şeyler öğrenmeye karar verdi.

Başlangıçta Violet'in kız hakkında tek bildiği adı, yaşı ve çalıştığı ruhsatlı güzellik salonunda çok sevildiğiydi. O da öğrenecek başka ne varsa öğrenmek için kolları sıvadı. Aşkın gizemini bu yolla çözebileceğini sanıyordu belki de. Bol şans, öğrenirsen bana da söyle.

Violet, Malvonne'dan başlayarak herkesi sorgudan geçirdi: Malvonne üst kat komşusuydu, dairesini Joe'yla kıza, aşk yuvası olarak kullansınlar diye veren ve Violet'e Joe'nun marifetini ilk duyuran kişi. Violet ondan kızın adresini ve kimin nesi olduğunu öğrendi. Ruhsatlı güzellik uzmanlarından onun hangi marka ruj sürdüğünü, hangi tip saç maşası kullanıldığını (gerçi ben kızın saçlarını düzletmeye ihtiyacı olmadığını sanıyorum ya), en sevdiği müzik grubunu (Slim Bates'in Abanoz Tuşları. Vokalistini saymazsanız çok da iyi gruptur ama o karı Slim'in manitası olsa gerek, yoksa o sesle grubu rezil etmesine neden göz yumsun ki?) öğrendi. Hatta yapanları birkaç kez izleyince, ölmüş kızın dans figürlerini bile öğrendi. Hepsi bu. Figürleri iyice kıvrıdığında –dizler işte şöyle kırılacak– eski sevgilisi dahil herkes ondan tiksintiyle yüz çevirdi. Ben bunun nedenini çok iyi anlıyorum. Violet'in dansını izlemek, yaşlı bir sokak güvercininin, bir kedinin sardalyalı sandviçten bıraktığı ekmek kabuklarını gagalamasını seyretmekle birdi. Gel gör ki Violet inatçı keçinin tekiydi; ne alaylı sözler ne de pis bakışlar onu durdurmaya yetti. Bu kez de, kızı tanıyan öğretmenlerle konuşmak için 89 nolu ilkokulun kapısını aşındırmaya başladı. 139. Cadde'deki ortaokula da gidiyordu. Çünkü kız, kendi bölgesinde siyahların gidebileceği ortaokul olmadığından bir süre bu okula devam etmiş, sonra ta Wadleigh Ortaokulu'na kadar yürümeye başlamıştı. Violet uzun süre kızın teyzesine de tebelleşti. Bu teyze zaman zaman hazır giyim atölyelerine ince dikiş nakış işleri yapan, gururlu, ağırbaşlı bir kadındı ama sonunda yumuşadı, hatta Violet'in ziyaretlerini,

gençlik ve dikbaşlılık konusunda yaptıkları sohbetleri dört gözle bekler oldu. Ölmüş kızın bütün eşyalarını Violet'e gösterdi ve bu arada (benim gibi o da) yeğenin hem inatçı hem de sinsî bir kız olduğunu açıkça kavramaya başladı.

Teyzenin Violet'e gösterdiği ve sonra birkaç hafta onda kalsın diye verdiği bir şey vardı ki o da kızın yüzünü gösteren bir fotoğrafı. Gülümser değil ama en azından yaşam dolu ve gözüpek. Violet pervasızlığı ele alıp kendi salonundaki şöminenin üstüne koydu onu, sonra kendisi de, Joe da, bu işe şaşırıp kalarak fotoğrafı baktılar.

Kuşların gitmiş olduğuna, Violet'le kocasının da bütün gün gözlerini silip durduğuna bakılırsa evin içi bundan böyle pek ıssız, pek kasvetli kalacak gibiydi. Ne var ki Şehir'e bahar geldiğinde Violet bir gün apartman kapısından içeri, kolunun altında bir Okeh plağı, elinde kasap kâğıdına sarılı bir parça etle, iki yana ayırdığı saçlarına dört iri dalga verilmiş bir genç kızın girdiğini gördü. Elindeki plağa bakmak için onu kendi dairesine davet etti ve işte Lenox Caddesi'nde skandal yaratan üçlü sacayağı böylece kurulmuş oldu. Bu kez farklılık gösteren durumsa, kimin kimi vurduğu oldu.